

čtyřicetileté jubileum Kriminalistiky

V roce 1968, tedy před čtyřiceti lety, vyšlo první číslo tehdy Československé kriminalistiky, za jejíhož nástupce a pokračovatele se Kriminalistika pokládá.

Oněch čtyřicet let není zajisté doba nijak závratná, existují instituce a časopisy mnohem starší. Na druhé straně to však není ani údobí nijak krátké - je to více než polovina průměrné délky lidského života; za tu dobu stačí zaniknout mnoho společenských institucí, dokonce i státních útvarů, nepřekojí ji ani mnohé ctihodné vědecké a odborné žurnály.

Do osudu lidí i institucí zasáhne za tak dlouhé období mnoho vnějších vlivů, mnoho mocných sociálních procesů, jež jsou často způsobitelné jejich život buď pozitivně stimulovat, ale někdy též brzdit nebo i likvidovat. Také čtyři dekády existence našeho časopisu nebyly nijak idylické a poklidné - naopak, udály se v nich vpravdě historické proměny, které zasáhly jak jednotlivce, tak společenské instituce.

Jestliže v tomto neklidném období, plném změn a zvrátů, dokázal náš časopis důstojně přežít a rozvíjet se, musely pro to být splněny některé nezbytné předpoklady. Ty lze, podle mého mínění, rozdělit do dvou skupin.

Zaprvé musela po celou tuto dobu trvat potřeba pěstovat a šířit specifické vědecké poznání a vědecké metody potírání kriminality, jejichž zdrojem je kriminalistická věda.

O tom, že dnešní kriminalita je mimořádně nebezpečná a že ohrožuje základní lidské hodnoty, asi není zapotřebí nikoho příliš přesvědčovat - bylo tomu tak již před čtyřiceti lety a stejně, nebo snad ještě více, je tomu dnes. Na podporu

pravdivosti tohoto tvrzení si stačí vzít k ruce suchá statistická data o dynamice kriminality nebo se opřít o výzkumy veřejného mínění, v nichž pocit ohrožení kriminalitou zaujímá tradičně jedno z předních míst v seznamu negativních jevů, snižujících kvalitu života občanů.

Z těchto zcela nepopiratelných fakt ovšem neplyne nijak automaticky, že kriminalistice, jako představitelce vědeckých metod potírání zločinnosti, se dostane všeobecné podpory a uznání. Stále totiž existují lidé, kteří mají za to, že se lze dobře obejít bez vědeckých znalostí a metod a bez specifického vzdělávání policie a orgánů činných v trestním řízení. Domnívají se, že k úspěšnému potírání kriminality postačí „zdravý selský rozum“, jednoduché postupy empirického poznání na úrovni řemesla, doplněné snad o trochu intuice a šťastnou souhru náhod. Tyto představy jsou zčásti živeny nespornou skutečností, že jistá část trestných činů je natolik jednoduchá a banální, že k jejich odhalení a dokázání nejsou žádné vědecké metody zapotřebí.

Jakákoli generalizace zde však není namístě. V pestré paletě kriminality se nepochybně vyskytují trestné činy velmi komplikované a velmi nesnadno poznatelné - připomeňme jen organizovanou kriminalitu, hospodářskou a počítačovou kriminalitu, brutální násilné činy, nájemné vraždy, týrání dětí, bankovní loupeže apod. Je očividné, že k potírání takových trestných činů nepostačují žádné triviální prostředky, ani bodrý rozum policejního rady Vacátka - jakkoli k této literární postavě chováme vřelé lidské sympatie.

Profesionální úroveň dnešních nebezpečných zločinců, jejich materiální a technické vybavení, moderní logistika, jejich schopnost obstarat si prvotřídní právní služby špičkových advokátů - to vše vyvolává potřebu zařadit

do služeb policie a justice adekvátní protizbraně. Jednou z efektivních se cest je zapojení vědeckých poznatků a metod, nabízených současnou kriminalistikou. Dá se naštěstí konstatovat, že podstatná část odborné i laické veřejnosti si uvědomuje tuto pozitivní roli kriminalistiky - odtud pramení podpora kriminalistiky jako nauky a z této skutečnosti těží i náš časopis.

Nepopíratelnou předností kriminalistiky je, že nabízí státním orgánům - policii a justici - takové instrumenty, které vyhovují současným trendům zvyšující se ochrany lidských práv a svobod. Všichni dobře víme, že tento trend poněkud limituje státní orgány při výběru vhodných prostředků - některé z nich, ač jsou třeba teoreticky možné a efektivní, nevyhovují požadavkům zákonnosti a ústavnosti. Univerzálně akceptované principy ochrany lidských práv, chráněných dnes i systémem mezinárodních paktů, jako je evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, musejí být respektovány i v činnosti policie a justice. Zásahy do lidských práv zákon připouští jen za přísně stanovených podmínek a tyto zásahy musí být maximálně šetrné a přiměřené. Navíc se stále více prosazuje požadavek, aby se státní orgány řídily zásadou subsidiarity, tj. aby k omezení lidských práv přistupovaly jako k prostředku ultima ratio teprve tehdy, nelze-li se bez takového zásahu obejít. Kriminalistika těmto novodobým požadavkům dokáže vyjít vstříc, protože stále rozšiřuje škálu důkazních možností o takové metody, které se obejdou bez brutálních zásahů do individuálních práv a svobod občanů. Takovou šetrnou povahu mají zejména metody, které důkazní informaci čerpají z věcných důkazů a které se opírají o znalecká zkoumání.

Shrnu-li tento předchozí výklad, mohu konstatovat: Čtyřicetiletá existence časopisu Kriminalistika je potvrzením

faktu, že dnes, ještě více než včera, trvá potřeba účinného boje proti kriminalitě, vedeného vědeckými prostředky, které jsou moderní a efektivní a které zároveň respektují ochranu lidských práv a zásady humanity.

Zadruhé bych chtěl zdůraznit, že neodmyslitelnou podmínkou čtyřicetiletého vydávání vědeckého časopisu jsou subjektivní předpoklady. Každé lidské dílo, tím spíše pak dílo tak specifické, jako je odborný časopis, musí mít svůj osobní substrát, musejí za ním stát konkrétní lidé.

Především je nezbytné, aby existovali odpovědní činitelé, kteří časopisu poskytnou vhodnou právní a institucionální základnu a kteří se postarají o zabezpečení nemalých materiálních a finančních prostředků, potřebných pro jeho vydávání. Tito činitelé mají též za úkol, často nesnadný, časopis podpořit a zaštitit, třeba i vůči jiným hodnotářům, které občas může napadnout, že věda a časopis jsou příliš nákladné a že snad by bylo lepší za ušetřené peníze nakoupit nové služební automobily či kancelářský nábytek. Myslím, že časopis *Kriminalistika* má štěstí, že jeho vydavatelem je Ministerstvo vnitra, tedy státní orgán, který je zodpovědný za potírání kriminality a který si nejintenzivněji uvědomuje závažnost věci. Zaznamenali jsme s potěšením mezi vrcholnými představiteli resortu více takových osvícených osobností, které náš časopis podpořily. Jim patří naše uznání a poděkování.

Časopis, který chce aspirovat na označení *vědecký časopis*, potřebuje nezbytně svou redakční radu - tým odborníků, kteří spolu s recenzenty budou garantovat odbornou úroveň a kvalitu publikovaných článků. Za dlouhá léta vycházení našeho časopisu se v redakční radě vystříдалo několik desítek členů, vysoce kvalifikovaných vysokoškolských pedagogů, badatelů z vědeckých

institucí, ale též předních představitelů policejní a justiční praxe, policejních odborníků, soudců, státních zástupců, advokátů, znalců. Vědecká erudice těchto odborníků je tak vysoká, že náš časopis bez problémů splnil náročná kritéria pro zařazení do Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice, který je od letošního roku sestavován a veden Radou pro výzkum a vývoj při Úřadu vlády ČR. Zápis do tohoto seznamu je uznáním vysoké úrovně našeho časopisu, zvyšuje jeho prestiž a renomé a pro autory, kteří v něm publikují, je určitou uznávanou bonifikací jejich publikačního výkonu. Členové redakční rady si zaslouží za svou časově a odborně náročnou činnost vysoké uznání - o to více, že jejich práce není finančně nijak honorována.

Ocenění zasluhuje také obětavá a vysoce profesionální činnost naší redakce, která je součástí společného redakčního týmu časopisů Policista a Kriminalistika. Bez mravenčí a nenápadné redakční práce by se náš časopis neobešel. Stejně poděkování patří také Tiskárně Ministerstva vnitra, zajišťující tisk a distribuci časopisu.

Nejcennějším pokladem - rodinným stříbrem každého vědeckého časopisu jsou jeho dopisovatelé, autoři článků, zpráv, recenzí, anotací a jiných informací. Oni především rozhodují o tom, zda obsah časopisu bude mít náležitou odbornou úroveň, zda publikované texty přinášejí nové vědecké poznatky, jsou původní a seriózní, zda obstojí před kritickými zraky širší odborné komunity a zda jsou přínosné i pro praxi. Chci se zadostiučiněním konstatovat, že náš časopis má poměrně široké zázemí kvalitních autorů - takových, kteří dobře obstojí i v jiných srovnatelných periodikách, na vědeckých konferencích nebo jako autoři vysokoškolských učebnic. Našimi autory jsou často pedagogičtí a odborní pracovníci z Policejní akademie ČR, českých právnických fakult a dalších vysokých

škol, z Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, z Kriminologického ústavu Praha Policie ČR. Jsme rádi, že našimi přispěvateli jsou i zahraniční kolegové, zejména z Akademie Policajného zboru, ze slovenských právnických fakult a z Vysoké školy práva v Bratislavě, jakož i z polských, německých a maďarských vysokých škol a institucí. Všem našim autorům chci upřímně poděkovat a vyzvat je k další spolupráci.

Samozřejmě bychom přivítali, kdyby se okruh našich dopisovatelů ještě více rozšířil, zejména kdyby rovnoměrněji pokryl široké spektrum disciplín a oborů v časopise zastoupených. Zatímco statí s kriminologickou a právní problematikou máme vcelku dostatek, bylo by žádoucí zvýšit počet příspěvků z oblasti kriminalistické techniky, taktiky a metodiky a z jiných forenzních disciplín. Okruh našich přispěvatelů bychom rádi rozšířili o více zástupců znalecké praxe, zejména z Kriminologického ústavu Praha a z dalších policejních expertizních pracovišť.

Vůbec nejdůležitějším elementem každého časopisu, vědecký žurnál nevyjímaje, jsou ovšem jeho čtenáři. Jim je časopis určen, oni konec konců rozhodují o tom, zda je naplněn smysl autorské a redakční práce, jejich zájem či nezájem rozhoduje o další existenci periodika. Jsme rádi, že si Kriminalistika zachovala svou stabilní čtenářskou obec. Z ohlasů našich čtenářů a z citací v odborné literatuře víme, že časopis čtou nejen policisté, státní zástupci a soudci, ale též znalci, advokáti, vědečtí pracovníci, učitelé a studenti právnických fakult, policejních akademií a dalších policejních škol v České i Slovenské republice. Práce našich autorů jsou citovány i v zahraničních odborných pracích.

U zrodu našeho časopisu před 40 lety stála myšlenka zvědečtění metod kriminalistické činnosti a jejího pozvednutí na špičkovou profesionální úroveň. Domníváme se, že přes všechny chyby a slabiny, kterých nebyl ušetřen ani náš časopis, se našim předchůdcům i nám daří tento základní záměr naplňovat. Věříme, že náš časopis bude i nadále nejen šířitelem odborných informací, ale též tvůrčí dílnou, v níž budou vznikat nové myšlenky, podněty a nápady. Dnes, a doufám, že ještě dlouhou dobu v budoucnosti, plní tyto prospěšné funkce pospolitost lidí, sdružených kolem časopisu Kriminalistika. Jste to vy, naši autoři, recenzenti, redakční rada, redakce, ale také a především vy, naši čtenáři, kritici, diskutéři a uživatelé, kteří se snaží alespoň něco z přečteného uplatnit ve své každodenní práci. Jeden bez druhého nemůžeme existovat, teprve naše spoluúčast naplňuje smysl našeho konání.

Budeme rádi, když i vaší zásluhou získá náš časopis nové čtenáře a když se jeho vliv příznivě projeví v prevenci i potírání kriminality.

Vám všem přeji při dnešní slavnostní příležitosti vše nejlepší, mnoho zdraví a pracovních úspěchů!

prof. JUDr. Jan Musil, CSc.
předseda redakční rady časopisu Kriminalistika